

TEATRU RADIOFONIC

Constantin PARASCHIVESCU

Piese originale și umor pe unde sonore

Două interesante cicluri radiofonice au marcat prestigiul și sporul de audiență al emisiunilor dramatice și distractive în 2007: „Dramaturgi români contemporani” și un serial de comedie intitulat „**Niet Café**”. Primul este un proiect cultural lansat în vara anului 2003 în parteneriat cu Asociația Scriitorilor din București, la inițiativa lui Iosif Naghiu, secretarul asociației la vremea aceea, Magda Duță și Luiza Mateescu din partea Teatrului Național Radiofonic. Cel de-al doilea a fost inițiat de doi inspirați realizatori de emisiuni umoristice, Silvia Cusursuz și Mircea Zăvoianu, cu colaborarea înzestratului dramaturg Adrian Lustig, conceput ca un serial în 25 de episoade. Ambele cicluri au cunoscut sincope de difuzare, primul cu o întrerupere de cinci luni (mai–septembrie), al doilea abandonat după un așa-zis „sezon”, epuizarea unei serii adică, din motive (pare-se) numai bugetare ambele.

Coordonatorul de proiect al dramaturgilor noștri contemporani este Magda Duțu și în cei patru ani pe care i-a păstorit până acum a pus în undă 42 de texte a 33 de autori, majoritatea debutanți, unii cu câte două și chiar trei titluri. Nu aspectul numeric contează, firește, ci diversitatea de opțiuni problematice și particularitatea registrelor folosite de acești autori, într-o construcție unde dialogul și subtextele lui primează. Cu mai mult sau mai pronunțat ecou. Iată, de pildă, anul trecut când s-au difuzat numai șapte, s-au auzit originale mesaje din partea unor dramaturgi consacrați, începând cu Doru Moțoc și al său inedit *Cam târziu, domnule Godot*. Parafrază la iluzoria speranță așteptată la Beckett și figurată de Vișniec (*Ultimul Godot*), cu Dan Puric și Radu Beligan în rolurile principale (ianuarie). A urmat Mimi Brănescu cu al său *dumnezeu de a doua zi*, schiță existențială implicând destinele a doi tineri din zilele noastre, conturată prin alternanța monologurilor din unghiuri diferite de subiectivitate (februarie). În martie s-a difuzat comedia-parabolă *Domnul Telescop* (cu titlul-alternativă *Suntem gata să murim dacă ne garantați că rămânem în viață*) a lui Iosif Naghiu, pentru comemorarea scriitorului care ar fi împlinit 75 de ani; ingenioasă ficțiune, cu un bătrân astronom care privește cu un telescop făcut pentru stele în casele oamenilor („S-a schimbat lumea; după cum e orientat acum telescopul, lumea pare cu susul în jos”). Savuroasă creație parodică Virgil Ogășanu, subtilitate expresivă a montării Cristian Munteanu. În aceeași interpretare, cu rezonanțe grave, însă, a lui Virgil Ogășanu, s-a prezentat în aprilie o dramatizare a romanului *Întâlnirea* de Gabriela Adameșteanu, cu odiseea unui exilat care se întoarce, ca un coșmar, în lumea din care a reușit să scape și paralela cu un tânăr retras în lumea muzicii pentru a supraviețui. Debut-surpriză al Cătălinei Buzoianu în regie radiofonică, cu subtilă pendulare între voci interioare și exterioare („M-au interesat foarte mult personajele, atât Traian Manu prins într-o formulă de vis-coșmar, cât și Daniel, un tânăr care trăiește într-o lume paralelă”). Debut reușit și al lui Marius Manole, la microfon, în rolul tânărului.

După cinci luni, *Elogiul nebuniei* de Dumitru Solomon, text nu atât neprevăzut pentru cine a scris despre Diogene, Platon, Socrate, cât scriitor prin paradoxuri

(„Sunt prea mulți nebuni pe lume, iar înțelepților le lipsește un pic de nebunie“). Eroul principal e Erasm, firește, și e conturat în antiteză cu reformistul aprig Martin Luther, a cărui intoleranță n-o împărtășește („ideile nu trebuie să-și facă loc cu sabia“). Elevată creație cu prestanță filosofică a lui Marcel Lureș, în regia dedicată cu parcimonie ideilor „solomonice“ pe care le-a transpus și în alte cinci spectacole sonore Mihai Lungeanu (octombrie). *Sectorul S* de Emanuel Pârvu, jucată la vreo trei teatre până acum, s-a reprezentat în a sa regie artistică (alt debut) cu Doru Ana, Ionel Mihăilescu, Alexandra Ioniță și autorul însuși, în noiembrie, iar Alexandru Dabija revine în decembrie cu montarea unui nou scenariu al de-acum consacratului Costin Manoliu, *Victoria și crocodilul*, cu magistrale voci numite Olga Tudorache, Dorina Lazăr, Mihai Bica, Mircea Constantinescu.

*

„Niet Café“, al doilea ciclu pomenit aici, este un serial umoristic, „unicul sitcom radiofonic cu divertisment en gros și en detail“, cum îl prezintă realizatorii, proiect inițiat de Radio România Actualități în colaborare cu Redacția Teatru-Divertisment. Titlul reproduce denumirea alterată de jargon moldovenesc în care expresia „net“ se înmoaie în pronunție cu un „i“ nepofit și devine „niet“, ceea ce nici nu e departe de adevăr – „În cartierul nostru s-a deschis o nouă cafenea de fițe... Fița e că nu se servește cafea“. Anunțul e transmis de un post de radio-pirat care înviorează atmosfera cu recomandarea echivocă: „Aici e Radio Zăbrăuții liberi, fost Vocea Ferentarilor, fost Rahova FM, fost Pupici FM, fost Radio 69. Transmitem în FM, emitem când putem“. Noutatea proiectului constă chiar în conturarea lui ca serial de scurte episoade, aproximativ zece minute fiecare, difuzat câte patru zile pe săptămână seara la 21,50, cu o avanpremieră de un minut-două dimineața. Au fost 25 astă-vară. O inspirată opțiune i-a îndrumat spre Adrian Lustig, ca autor al textelor. Dânsul a conceput astfel un scenariu unitar ca viziune și localizare, în cafeneaua de cartier, unde se perindă tot felul de specimene, cu scene diverse și autonome care nu depind de o acțiune, ci de fapte diverse. Totodată, Adrian Lustig are simțul autentic al umorului, cu tâlc în replică, haz în expresie, prelucrând ingenios termeni și nume. De la anunțul sentențios al postului-pirat, „A fost exact ora la care ați deschis aparatul“ sau, „Cei născuți de ziua lor vor avea o zi normală“, la un „sexpresso“ dublu, „polițist de aproximativ“, „aplaudaci fără frontiere“, „golden-boșii“, „oricare ar fi puterea, te dai cu ea“ și Mitocel Porumbeanu, ziaristul Labrador, bișnițarul Donald, inspectorul zis Poltrone, Lazăr Verzarov etc. Temele actualității sunt mai toate vizate, în spiritul anonimului care pricepe aproximativ sau strâmb, pe fondul neclintitei lui convingeri că „e vremea rechinilor“ și șansa succesului e doar „să omori capra vecinului“.

Au fost treizeci de personaje în serial, cu actori distribuți de regizorii artistici Vasile Manta și Toma Enache din generații diferite, cu veteranii – să zic așa – Valentin Teodosiu (*Patronul*), Virginia Mirea (*Betty*), Claudiu Bleonț (*Banditul*), Ion Chelaru (*Preotul*), Șerban Celea (*Ziaristul*) și tinerii Raluca Rusu (*Jana*), Anemona Niculescu (*Manuela*), Oltița Chirilă (*Bubulina*), cu insistență pe Dragoș Stoica, voce cu inflexiuni uimitoare în aluzii și accente, cu morgă și patinări șmecherești în postură de crainic, incredibilă retorică în imitarea poetului-senator, cu senzațioase reverberații ce le-ar râvni chiar originalul. Menționez și două interpretări feminine reușite ale unor persoane nemaîntâlnite în distribuții, cu irezistibilul haz, Balerina impetuoasă a Doinei Ghițescu și, revelația echipei, regizoarea de studio Renata Rusu, în profesoara de engleză Astejăroaie care ne produce hohote de râs.

Distribuită în doze mici, înviorează spiritele și alungă plictiseala care „dăunează grav sănătății“, cum semnalează chiar anunțul final. Că este un pamflet și trebuie luat ca atare.